

## Warszawa bez węgla?



Autor: BENJAMINBRALI/PIXABAY.COM

Z powodu smogu umiera w naszym kraju ponad 90 tys. osób rocznie, czyli niemal tyle, ile mieszka w Ciechanowie i Ostrołęce, albo w całym powiecie ciechanowskim. Samorząd Mazowsza wypowiedział smogowi wojnę.

Z powodu złej jakości powietrza co roku umiera 6 tys. Mazowszan. 12 tys. nowych przypadków hospitalizacji i ponad pół miliona wizyt u specjalistów – to konsekwencje wywołanych przez smog chorób.

### Mazowsze, rok 2055

– Tato, a co to jest KOPCIUCH? To jakiś ogromny Kopciuszek?

– Dawno, dawno temu, była sobie kraina, w której kopciuch był w co drugim domu. Bo kopciuch to nie był wcale duży Kopciuszek. To był taki piec, w którym ludzie potrafili spalić wszystko: nie tylko drewno czy węgiel, ale również płyty paździerzowe z nieużywanego regału, pokryte lakierem nogi od połamanego stołu czy pomalowane farbą olejną stare drzwi porąbane na kawałki.

– Ale fajnie! To mieli mniej śmieci i nie wydawali pieniędzy na opał?

– Wcale nie. Bo kiedy nastawała zima, z kominów domów, w których mieszkaly kopciuchy, na ulice miasteczek i wiejskie pola wylegał bardzo zły smog, który atakował nie tylko tych, którzy byli na zewnątrz, ale szparami wdzierał się podstępnie do domów i mordował również tych, którzy wcale nie mieli ochoty się z nim spotkać... Na szczęście te czasy mamy już za sobą.

Bajka? Niekoniecznie. Bo przynajmniej na Mazowszu mamy już bardzo konkretną perspektywę, kiedy historii o wstrętnym kopciuchu i okrutnym, mordującym ludzi smogu będziemy mogli w 2055 r. zdecydowanie włożyć między bajki, a w Warszawie i okolicznych powiatach – zdecydowanie wcześniej.

## Gryzący dym zabija

Do najbardziej narażonych na śmierć z powodu smogu należą osoby z chorobami układu krążenia i układu oddechowego, starsi oraz dzieci, również w okresie prenatalnym. A w pandemii aż niemal jedną trzecią zgonów na COVID-19 można powiązać z długotrwałym narażeniem na zanieczyszczenie powietrza.

Zjawisko dotyczy nie tylko dużych miast, ale także – a może jeszcze bardziej – małych miasteczek i wsi.

– Problem w wielu miastach pod Warszawą jest nawet większy niż w stolicy. Szczególnie tam, gdzie występuje gęsta zabudowa, wiele domów jednorodzinnych, i gdzie brak jest dostępu do sieci ciepłowniczej – mówi **Marcin Podgórski**, dyrektor Departamentu Gospodarki Odpadami, Emisji i Pozwoleń Zintegrowanych urzędu marszałkowskiego.

Jednocześnie wskazuje, że poziom szkodliwych dla zdrowia substancji w powietrzu, których źródłem jest spalanie węgla i drewna w domowych piecach, nadal przekracza ustalone poziomy.

– Do tego, że mamy problem ze smogiem, nie muszą mnie przekonywać czujniki czy ustawione na ulicach miast wyświetlacze z danymi o jakości powietrza. Kiedy zimą jadę samochodem, to właśnie nie w dużych miastach, ale wjeżdżając do małych miasteczek i osad muszę szybko zamykać wszystkie nawiewy, by nie dostał się do wnętrza auta gryzący swąd dymu, widocznego już z daleka. Może widok ciemnej czapy otaczającej miejscowość z daleka jest malowniczy, ale ja myślę sobie: Boże, jak można żyć w takim kotle! – mówi Wojciech, kierowca z wieloletnim stażem.

Problem pogłębia się w okresie jesienno-zimowym i jest szczególnie dotkliwy na obszarach o większym zagęszczeniu domów i mieszkań. To głównie skutek niskiej emisji, czyli zanieczyszczeń powstających przez palenie w piecach i kominkach. Jak wynika z analiz, które w 2021 r. dla urzędu marszałkowskiego przeprowadziło Europejskie Centrum Czystego Powietrza, odejście od paliw stałych na terenie Warszawy i podwarszawskich powiatów pozwoli uniknąć ponad 1,2 tys. zgonów rocznie oraz ponad 900 hospitalizacji. W samej Warszawie jest szansa na 730 zgonów rocznie mniej. Warunkiem koniecznym jest jednak rezygnacja z paliw stałych. Sama zmiana pieców na urządzenia zgodne z unijnymi normami (tzw. ekoprojekt) spowoduje spadek o niewiele ponad 500 zgonów rocznie.

## Giń, smogu!

Walka z zanieczyszczeniami, powstałymi głównie z „niskiej emisji” (czyli dymu i pyłów, pochodzących m.in. z ogrzewających wciąż wiele domów kopciuchów) nie jest na Mazowszu czymś nowym. Od listopada 2017 r. obowiązuje tzw. uchwała antysmogowa, zgodnie z którą wszystkie nowe kotły na paliwa stałe instalowane po 11 listopada 2017 r. muszą spełniać wymagania tzw. ekoprojektu (dyrektywy unijnej, która określa normy emisji zanieczyszczeń przez urządzenia grzewcze). Od lipca 2018 r. na Mazowszu obowiązuje także zakaz spalania części paliw stałych – węgla brunatnego, mułów i flotokoncentratów czy słabej jakości węgla kamiennego i paliw zawierających biomasę o wilgotności w stanie roboczym powyżej 20 proc.

Działania podejmowane na rzecz poprawy jakości powietrza przynoszą pierwsze efekty. Według opublikowanej przez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska oceny jakości powietrza za rok 2020 jakość powietrza na terenie województwa mazowieckiego uległa poprawie: w aglomeracji warszawskiej po raz pierwszy poziom dwutlenku azotu (NO<sub>2</sub>) nie przekroczył normy, w Płocku ponownie nie stwierdzono przekroczeń normy zawartości żadnej substancji, w Radomiu odnotowano jedynie przekroczenia poziomu docelowego benzo(a)pirenu, a poziom dopuszczalny dla pyłu PM<sub>2,5</sub> został przekroczony jedynie w strefie mazowieckiej. Jednak komuś, kto się dusi, nie wystarczy powiedzieć, że stężenie pyłów „mieści się w normie”. Trzeba działać jak najszybciej i jak najskuteczniej. A żeby tak było, nie wystarczą same przepisy – trzeba przekonać tych, którzy będą w związku z tym zmieniać swoje nawyki i szkodliwe sposoby działania, a także dać im do ręki odpowiednie do tego środki.

## Ostatnia zima z węglem

W kwietniu br. radni województwa mazowieckiego uchwalili zaostrenie uchwały antysmogowej.

– Walka ze smogiem i lepsza jakość powietrza, jakim oddychamy, to dziś priorytet, co do tego nikt nie powinien mieć już wątpliwości. Trzeba jednak brać pod uwagę różne możliwości mieszkańców i samorządów, choćby pod względem dostępu do sieci ciepłowniczej czy gazowej. Realna zmiana wymaga współpracy między władzami i samorządami na różnym poziomie. Konieczny był intensywny dialog z mieszkańcami, edukacja i przekonywanie do konkretnych rozwiązań – dlatego tak ważny był proces konsultacji społecznych – mówi wiceprzewodniczący sejmikowej Komisji Ochrony Środowiska **Bartosz Wiśniakowski** (klub KO).

Obecna nowelizacja wprowadza zakaz spalania węgla w Warszawie od października 2023 r. Z kolei z początkiem 2028 r. przepis wejdzie w życie także w powiatach podwarszawskiego „obwarzanka”.

– Przeprowadzamy te zmiany nie w sposób rewolucyjny, ale ewolucyjny. Nowe przepisy od dawna budziły spore emocje, pojawiało się wiele uwag, czy to od organizacji pozarządowych, czy od producentów urządzeń grzewczych. Zdrowy rozsądek i odpowiedzialność podpowiadają jednak, że musimy zaakceptować te zmiany. Dotyczy to choćby nowo budowanych budynków, gdzie trzeba już myśleć o alternatywnych źródłach ogrzewania. Kluczem do bezpieczeństwa energetycznego jest ich dywersyfikacja – mówi przewodniczący sejmikowej Komisji Ochrony Środowiska **Mirosław Augustyniak** (klub PSL).

Droga edukacji, pokazywania środków i sposobów, wreszcie – projektów i konsultacji społecznych trwała wiele miesięcy.

– Cały ten proces wypracowywania i uzgadniania treści uchwały potwierdza naszą determinację i to, jak konsekwentnie walczyliśmy ze smogiem, jak ograniczamy powstawanie nowych źródeł emisji, jak kompleksowo walczyliśmy o czystsze i zdrowe powietrze dla wszystkich mieszkańców Mazowsza – zaznacza radny Wiśniakowski. – Obecny projekt nowelizacji uchwały antysmogowej to wynik kompromisu. W trakcie konsultacji społecznych zrezygnowaliśmy m.in. z wprowadzenia całkowitego zakazu stosowania biomasy, bo – jak się okazało – to nie był optymalny pomysł i takie rozwiązanie nie było akceptowane społecznie – dodaje.

Jak wynika z badania przeprowadzonego w 2021 r. przez ARC Rynek i Opinia dla urzędu marszałkowskiego, około 2/3 mieszkańców Warszawy i podwarszawskich powiatów wyraża pełne lub częściowe poparcie dla zakazu. W stolicy za wprowadzeniem nowych regulacji opowiada się 69 proc. ankieterowanych, a za tym, by zakaz objął także drewno, jest 41 proc. respondentów. W podregionie warszawskim wschodnim – 65 proc. uczestników jest za zakazem palenia węglem, a w warszawskim zachodnim – 66 proc. Prezydent Warszawy wyraził gotowość odejścia stolicy od węgla już w lutym 2020 r. podczas Kongresu Czystego Powietrza, organizowanego od 2018 r. przez samorząd województwa. Władze Mazowsza oraz Warszawy zadeklarowały wówczas współpracę na rzecz poprawy jakości powietrza w mieście.

## Samorządowe wsparcie

Jak mówi dyrektor Marcin Podgórski, sama uchwała to zaledwie kilka stron, ale jej zapisy w istotny sposób mogą pomóc w poprawie jakości powietrza.

– Kierunek zmian uwzględnia politykę energetyczną Polski, zgodnie z którą do 2040 r. planowane jest odejście od węgla oraz zbliża województwo do osiągnięcia neutralności klimatycznej wynikającej z Europejskiego Zielonego Ładu i pakietu Fit for 55. Celem tych unijnych projektów jest ograniczenie emisji o co najmniej 55 proc. do 2030 r. – podkreśla.

Aby troska o poprawę jakości powietrza, którym oddychamy, przyniosła efekt, nie wystarczą same przepisy. Potrzebne są również środki na wcielanie ich w życie. Dlatego sejmik przyznał także dofinansowanie dla mazowieckich samorządów w ramach programu „Mazowsze dla czystego powietrza 2022”. To 9 mln zł na 178 projektów, z czego 36 dotyczy właśnie przestrzegania zapisów

uchwały antysmogowej. W jego ramach gminy i dzielnice m.st. Warszawy będą mogły m.in. zakupić „smogobusy” – mobilne laboratoria do badań jakości powietrza. Inne projekty to np. budowa stacji do ładowania pojazdów elektrycznych, czyszczenie ulic na mokro czy akcje edukacyjne i informacyjne.

## Unio, pomóż pomagać!

Niestety, samorząd Mazowsza niepokoi zamrożenie środków unijnych dla Polski, co stawia pod znakiem zapytania uruchomienie projektów w ramach programu regionalnego. Tymczasem w ramach samych Funduszy Europejskich dla Mazowsza 2021–2027 samorząd województwa na ochronę środowiska chce przeznaczyć około 690 mln euro, czyli ponad 3 mld zł.

Podczas otwarcia Kongresu Czystego Powietrza prezes Zespołu Doradców Gospodarczych TOR **Adrian Furgalski** przypomniał, że bez środków europejskich rozwój naszego kraju zwolni.

– Nie ma takiej możliwości, żeby środki unijne zastąpić krajowymi. Ktoś, kto opowiada takie rzeczy, albo nie wie, co mówi, albo kłamie – podkreślił, dodając, że na 100 najbardziej zanieczyszczonych miast w Europie aż 29 jest w Polsce. – To ogromny wyrzut sumienia, ale też motywacja, żeby się zmieniać – zaznaczył.

Jak dodał, według najnowszych ustaleń naukowców z Uniwersytetu Harvarda, z powodu smogu umiera w naszym kraju ponad 90 tys. osób rocznie. Naukowcy wyliczyli nawet, że oprócz tragedii rodzin, nasza gospodarka traci na tym ponad 180 mld zł.

Czy zatem wizja roku 2055 bez smogu na Mazowszu jest realna? Tak! Czy przyjdzie sama? Nie! Potrzebne jest do tego dobre prawo, idące za nim pieniądze, ale także zaangażowanie wszystkich Mazowszan, rozumiejących, że bez ich zaangażowania nie da się historii o obrzydliwym Kopciuchu i mordującym ludzi smogu skutecznie włożyć między bajki.

---

## Co to jest uchwała antysmogowa

To uchwalone przez sejmik województwa prawo, które ma zapewnić czyste powietrze mieszkańcom Mazowsza. Ograniczenia i zakazy uchwały dotyczą pieców, kominków i kotłów c.o. na paliwo stałe o mocy do 1 MW. Użytkownicy instalacji naruszający przepisy uchwały mogą być ukarani grzywną do 5000 zł lub mandatem do 500 zł. Udaremnianie lub utrudnianie przeprowadzenia kontroli jest przestępstwem zagrożonym karą aresztu.

---

## Bartosz Wiśniakowski wiceprzewodniczący sejmikowej Komisji Ochrony Środowiska (klub KO)

Za nami: intensywna praca nad nowelizacją uchwały antysmogowej przy udziale lokalnych samorządów, aktywistów i ekspertów, a także dwukrotne szeroko zakrojone mazowieckie konsultacje społeczne, prace wewnętrzne klubów, ostatnie obrady kilku komisji sejmikowych, obrady plenarne sejmiku. Przed nami, ale i przed samorządami każdego szczebla: wielka kampania społeczna i intensywny dialog z mieszkańcami, udzielanie pomocy i wsparcia w każdy możliwy sposób wszystkim, którzy tego będą potrzebowali. Już to robimy aktywnie w Warszawie, w dzielnicach, wraz z samorządem warszawskim. Mam nadzieję, że uda nam się działać dynamicznie i skutecznie w całym województwie.

---

## Mirosław Augustyniak przewodniczący sejmikowej Komisji Ochrony Środowiska (klub PSL)

Proponowane zmiany są niewielkim krokiem do przodu. Wydaje mi się, że sygnał płynący z sejmiku powinien być bardzo jasny, że w sposób odpowiedzialny, ewolucyjny będziemy systematycznie zmierzać do tego, aby niską emisję na terenie województwa mazowieckiego ograniczyć.

---

## Anna Brzezińska radna województwa (klub KO)

Czyste powietrze to nasza wspólna sprawa, którą samorząd Mazowsza traktuje priorytetowo. Dlatego prowadzimy szereg programów wsparcia i dofinansowań, z których mogą korzystać lokalne samorządy. Rozwiązania prawne, takie jak uchwała antysmogowa, wskazują kierunek koniecznych zmian, a udział mieszkańców w ich wprowadzaniu (np. przez konsultacje społeczne) jest niezwykle istotny.

---

## Co zmienia nowelizacja uchwały antysmogowej

- Od **1 stycznia 2023 r.** na całym Mazowszu wprowadzono zakaz użytkowania kotłów na paliwo stałe w nowobudowanych budynkach, dla których nie zostały wydane decyzje i istnieje możliwość techniczna przyłączenia do sieci ciepłowniczej.
- Od **1 października 2023 r.** na terenie Warszawy nie będzie można palić węglem kamiennym i paliwami wyprodukowanymi z jego wykorzystaniem.
- Od **1 stycznia 2028 r.** zakazuje się palenia węglem kamiennymi paliwami wyprodukowanymi z jego wykorzystaniem w powiatach: grodzkim, legionowskim, mińskim, nowodworskim, piaseczyńskim, pruszkowskim, otwockim, warszawskim zachodnim i wołomińskim.

---

### Program „Mazowsze dla czystego powietrza”

to kontynuacja realizowanego od 2019 r. Mazowieckiego Instrumentu Wsparcia Ochrony Powietrza (potem: Mazowieckiego Instrumentu Wsparcia Ochrony Powietrza i Mikroklimatu). Do tej pory radni województwa w ramach programu przeznaczyli **42,5 mln zł** na realizację **576 inwestycji** lokalnych samorządów.

[MIROŚLAW AUGUSTYNIAK \(klub radnych PSL w sejmiku województwa\)](#)



[Arch. UMWM](#)

[Anna Brzezińska, Klub KO w Sejmiku Województwa Mazowieckiego](#)



[Arch. UMWM](#)

[W ramach V Kongresu Czystego Powietrza radny Bartosz Wiśniakowski \(sejmikowy klub KO\) – na zdjęciu pośrodku – wziął udział w dyskusji na temat praktyk i problemów samorządów w zakresie poprawy jakości powietrza.](#)



[Arch. UMWM](#)

[Bartosz Wiśniakowski radny województwa mazowieckiego](#)



[Arch. UMWM](#)

#### UWAGA

Informacje opublikowane przed 1 stycznia 2021 r. dostępne są na stronie [archiwum.mazovia.pl](http://archiwum.mazovia.pl)